

Handläggare
Ehn Anna
Peter Tuva-Li
Sörås Staflin Pia

Datum
2016-05-30

Diarienummer
KTN-2016-0153

Kulturnämnden

Riktlinjer för arbetet med Uppsala kommuns konstnärliga gestaltungsprojekt

Förslag till beslut

Kulturnämnden föreslås besluta

att ta emot informationen om de föreslagna riktlinjerna för arbetet med Uppsala kommuns konstnärliga gestaltungsprojekt, samt

att ta upp riktlinjer för arbetet med Uppsala kommuns konstnärliga gestaltungsprojekt för beslut på kulturnämndens möte i september 2016.

Sammanfattning

Kulturnämnden ansvarar för kommunens konstnärliga gestaltungsprojekt, konstinköp och konstsamlingar. Inom kulturförvaltningen ansvarar avdelningen för strategi & omvärld för konstnärliga gestaltungsprojekt i utomhus- och inomhusmiljö, konstinköp vad gäller konst avsedd för offentliga miljöer i Uppsala kommun, reparationer och underhåll av den offentliga konsten samt pedagogiskt förankringsarbete kring den offentliga konsten. För närvarande avsätts sex miljoner kronor i investeringsmedel för arbetet med offentlig konst. I syfte att tydliggöra kulturförvaltningens arbetsprocesser kring handläggningen av den offentliga konstens olika gestaltungsprojekt och hur förankring och dialog med medborgare kan ske, har föreliggande riktlinjer formulerats.

Ärendet

Bakgrund

Kulturnämnden ansvarar enligt Uppsala kommuns reglemente för kommunens konstnärliga gestaltungsprojekt, konstinköp och konstsamlingar. Genom Uppsala kommuns styrdokument Mål och budget samt kulturnämndens verksamhetsplan anger de förtroendevalda politikerna de övergripande målen samt de ekonomiska ramarna för den offentliga konsten.

Konstärenden, där konstnärliga bedömningarna ingår, bereds och verkställs av sakkunniga tjänstepersoner och experter inom kulturförvaltningen. Inom kulturförvaltningen ansvarar avdelningen för strategi & omvärld för konstnärliga gestaltungsprojekt i utomhus- och inomhusmiljö, konstinköp vad gäller konst avsedd för offentliga miljöer i Uppsala kommun, reparationer och underhåll av den offentliga konsten samt pedagogiskt förankringsarbete och förmedling kring den offentliga konsten.

För 2016 avsätts sex miljoner kronor av Uppsala kommuns investeringsmedel till offentlig konst. I kulturnämndens budget avsätts ytterligare medel för drift och underhåll. För investeringsmedlen upprättas ett förslag till fördelning av kulturförvaltningen. Förslaget utgår från kulturnämndens verksamhetsplan samt kommunens stads- och landsbygdsutvecklingsplaner. Beslut tas av kulturnämnden.

Enskilda ärenden om konstnärliga gestaltungsuppdrag över 200 tkr beslutas av kulturnämnden. Ärenden om konstnärliga gestaltungsuppdrag under denna summa beslutas på delegation av kulturförvaltningen.

Vid fördelning av investeringsbudgeten för offentlig konst prioriteras miljöer där många medborgare/besökare vistas för att så många som möjligt ska få ta del av gjorda investeringar. Under närmaste åren prioriteras också konst på landsbygden.

Förslaget

Genomlysningen av frågan har skett bland annat genom omvärldsbevakning där många kontakter tagits med kollegor i andra kommuner och landsting samt inom Statens konstråd.

Arbetet med att ta fram riktlinjerna har resulterat i förslag till riktlinjer för Uppsala kommuns arbete med den offentliga konsten, förslag till hur förvaltningen kan föra dialog med medborgare i samband med detta samt en beskrivning av hur våra arbetsprocesser ser ut. Metoder för att tillvarata medborgarperspektivet i framförallt gestaltningarna knutna till institutioner med särskilt fokus på barn och unga finns sedan lång tid tillbaka. Nu föreligger även ett förtydligande av processerna kring offentliga gestaltningar för allmän platsmark där dialog med medborgarna ingår.

I föreliggande förslag finns en förändring i processen. Tidigare beslutade kulturnämnden i ett skissärende om att ge en specifik konstnär skissuppdrag efter att förvaltningen presenterat

dess konstnärskap. Sedan beslutade kulturnämnden om att ge konstnären gestaltungsuppdrag efter att förvaltningen presenterat konstnärens skiss och budget.

I föreliggande förslag föreslås kulturnämnden komma in tidigare i processen, redan när ett konstprogram ska godkännas. Ett konstprogram skrivs för ett konstprojekt och innehåller beskrivning av praktiska och tekniska förutsättningar för en plats, eventuella ledord och värdeord för verksamheten om det är en institution, orsaken till att förvaltningen förslår konst för platsen med mera. Genom att komma in tidigare i processen kan kulturnämnden få insyn i och påverka hur förvaltningens arbete med konstnärlig gestaltning svarar upp mot mål och budget, verksamhetsplan och investeringsbudget för kulturnämnden. Kulturnämnden beslutar sedan som tidigare om att i ärende om gestaltungsuppdrag innehållande skiss och budget ge en specifik konstnär uppdrag att utföra föreslagna gestaltning. Här kan kulturnämnden se hur kulturförvaltningens förslag svarar upp mot det beslutade konstprogrammet. Det nya förslaget följer lagen om upphandling.

Kulturförvaltningen

Sten Bernhardsson
Direktör, chef för kulturförvaltningen

- Bilaga 1:** Riktlinjer för kulturförvaltningens arbete med konstnärliga gestaltningar på allmän platsmark.
- Bilaga 2:** Riktlinjer för kulturförvaltningens arbete med konstnärliga gestaltungsprojekt knutna till institutioner.
- Bilaga 3:** Beskrivning av rekommenderade riktlinjer för arbetet med Uppsala kommuns offentliga konst.

Handläggare
Anna Ehn
Tuva-Li Peter

Datum
2016-05-30

Diarienummer
KTN 2016-0153

Riktlinjer för konstnärliga gestaltungsprojekt för allmän platsmark i Uppsala kommun.

Mål och budget Verksamhetsplan

- I Mål och budget och kulturnämndens verksamhetsplan finns förvaltningens uppdrag. Politikens visioner förs vidare i förvaltningens arbete med den offentliga konsten.

Kulturnämndens budget för investeringsmedlen

- Kulturnämnden tar ställning till förvaltningens förslag till fördelning av investeringsmedel i den årliga budgeten samt med preliminär budget för ytterligare fyra år.

Planering i Konstgruppen om plats för konstnärlig gestaltning

- Initiativ till gestaltningar som kan komma från olika håll, verksamhetsplanen och stadsutvecklingsprojekt leder till förslag till gestaltningar på allmän platsmark. Beslut tas i Konstgruppen.

Konstprogram godkänns i kulturnämnden

- Om summan för gestaltningen överstiger 200 tkr tar förvaltningen fram konstprogram för platsen vilken godkänns i kulturnämnden. Konstprogrammet innehåller förutsättningar för platsen, inriktning, ledord och tidsplan. Konstprogrammet ligger till grund för valet av konstnär.

Beslut i konstgruppen

- Beslut i Konstgrupp vilken konstnär ur ett större urval som ska tillfrågas om uppdrag. Presenteras för konstgruppen av projektledaren. Avtal om skissuppdrag skrivs.

Dialog och förankring med interna och externa parter	• Dialog och förankring med interna och externa parter som är berörda av projektet.
Konstnärens arbete	• Konstnären arbetar med skiss för gestaltningen i dialog med förvaltningen, vanligtvis tre månader.
Dialog med medborgare	• Dialog med medborgare. Kan genomföras på olika sätt. Även dialog med interna och externa parter sker i detta steg. Eventuella justeringar sker.
Beslut i kulturnämnden om att ge konstnären gestaltningsuppdrag	• Presentation av skissförslag i kulturnämnden som beslutar om att ge konstnären gestaltningsuppdrag. I ärendet redogörs för hur dialog med medborgare gjorts. Valet av konstnär och dennes skiss ska svara mot konstprogrammet som kulturnämnden tidigare godkänt.
Genomförande	• Konstnären genomför arbetet med gestaltningen. Montering på plats.
Besiktning och invigning	• Konstverket besiktigas, skyltas och invigs. Registreras in i samlingen. Skötselanvisningar lämnas av konstnären.
Underhåll, förvaltning och förmedling	• Förvaltningen följer skötselplanen för konstverket. Eventuellt visningar och annat pedagogiskt arbete.

Röd: Kulturnämnd involverad Grön: Förvaltningens ansvar Blå: Dialog med medborgare

Handläggare
Anna Ehn
Tuva-Li Peter

Datum
2016-05-30

Diarienummer
KTN 2016-0153

Riktlinjer för konstnärliga gestaltungsprojekt för institutionskonst

Mål och budget Verksamhetsplan	I Mål och budget och kulturnämndens verksamhetsplan finns förvaltningens uppdrag. Politikens visioner förs vidare i förvaltningens arbete med den offentliga konsten.
Kulturnämndens budget för investeringsmedlen	Kulturnämnden tar ställning till förvaltningens förslag till fördelning av investeringsmedel i den årliga budgeten samt med preliminär budget för ytterligare fyra år.
Planering i konstgruppen för plats för konstprojekt	Bland de institutioner som står i kö planeras vilken plats som skall erbjudas konstgestaltning. Eller vilken plats vi aktivt söker upp för att erbjuda konst.
Dialog med medborgare: möte om projektet med konstkommitté	Konstkommitté bildas på institutionen. Projektledaren träffar konstkommittén som får berätta om platsen, verksamheten, inriktning och om sina tankar kring konst.
Konstprogram godkänns i kulturnämnden	Om summan för gestaltningen överstiger 200 tkr tar förvaltningen fram konstprogram för platsen vilken godkänns i kulturnämnden. Konstprogrammet innehåller förutsättningar, inriktning, ledord och tidsplan. Konstprogrammet ligger till grund för valet av konstnärer.
Beslut i konstgruppen	Beslut i konstgruppen vilka tre till fyra konstnärer som ska tas vidare till konstkommittén. Valet görs ur ett större urval presenterat av projektledaren

Röd: Kulturnämnd involverad, Grön: Förvaltningens ansvar, Blå: Dialog med medborgare

Beskrivning av rekommenderade riktlinjer för arbetet med Uppsala kommuns offentliga konst

2016-05-30

Anna Ehn Tuva-Li Peter Pia Sörås Staflin
Avdelningen för strategi & omvärld

Innehåll

Bakgrund och syfte	3
Uppsala kommuns offentliga konst	3
Beredning av ärenden	3
Arbetsprocess för offentlig gestaltning på allmän platsmark (kommunens mark, plats avsedd för gemensamma behov)	5
Initiativ och skissupdrag	5
Gestaltningssupdrag (ärende till kulturnämnd)	5
Dialog med medborgare	6
Tillfällig offentlig konst.....	6
Arbetsprocess för gestaltningsprojekt knutna till institution	6
Platsspecifik konst (ärende till kulturnämnd om budgeten är över 200 tkr.).....	7
Konstkollektioner (som komplement till platsspecifik gestaltning eller som gällande gestaltning)	7
Förmedling.....	7
Förmedling av gestaltningsprojekt.....	7
Vandringsutställningar.....	7
Konststråk	8
Konst som öppna data.....	8
Visningar	8
Offkonsten! c/o	8
Tjänsterumskonst	8
Skyltar och information	9
Förvaltning.....	9
Konstmagasin och konstregister	9
Inventering, underhåll och konservering	9
Deposition.....	9
Avveckling av konstverk	9
Kulturförvaltningens omvärldsbevakning i arbetet med att ta fram riktlinjer för arbetet med offentliga gestaltningsprojekt.	11
Omvärldsbevakning.....	11
Exempel från andra kommuner.....	11
De tre andra storstädernas arbete med offentlig konst.....	11
Övrigt.....	12

Bakgrund och syfte

Beskrivning av rekommenderade riktlinjer för tillvägagångssätt av arbetsprocesserna med förslag på metoder att tillämpa vid dialog med medborgare. Riktlinjerna ska visa på kulturförvaltningens ansvar, kulturförvaltningens arbetsprocesser samt ange tydliga och transparenta regler som gynnar konstnärer och fungera som stöd till de som arbetar med gestaltungsprojekt, förvaltning och underhåll. Ansvarsfördelningen mellan politik och förvaltning skall vara tydlig.

Uppsala kommuns offentliga konst

Kulturnämnden ansvarar enligt Uppsala kommuns reglemente för kommunens konstnärliga gestaltungsprojekt, konstinköp och konstsamlingar. Genom Uppsala kommuns styrdokument Mål och budget samt kulturnämndens verksamhetsplan anger de förtroendevalda politikerna de övergripande målen samt de ekonomiska ramarna för den offentliga konsten.

Konstären, där konstnärliga bedömningarna ingår, bereds och verkställs av sakkunniga tjänstepersoner och experter inom kulturförvaltningen. Inom kulturförvaltningen ansvarar avdelningen för strategi & omvärld för konstnärliga gestaltungsprojekt i utomhus- och inomhusmiljö, konstinköp vad gäller konst avsedd för offentliga miljöer i Uppsala kommun, reparationer och underhåll av den offentliga konsten samt pedagogiskt förankringsarbete och förmedling kring den offentliga konsten.

För 2016 avsätts sex miljoner kronor av Uppsala kommuns investeringsmedel till offentlig konst. I kulturnämndens budget avsätts ytterligare medel för drift och underhåll. För investeringsmedlen upprättas ett förslag till fördelning av kulturförvaltningen. Förslaget utgår från kulturnämndens verksamhetsplan samt kommunens stads- och landsbygdsutvecklingsplaner. Beslut tas av kulturnämnden.

Enskilda ärenden om konstnärliga gestaltungsuppdrag över 200 tkr beslutas av kulturnämnden. Ärenden om konstnärliga gestaltungsuppdrag under denna summa beslutas på delegation av kulturförvaltningen. Detta kan gälla både konst knuten till en institution eller konst för allmän platsmark.

Konst i offentlig miljö kan medverka till att sätta fokus på en plats, ge estetiska upplevelser, stimulera till samtal och ge möjlighet till reflektion. Den kan bryta invanda mönster, skapa debatt, ifrågasätta och ge platser nya dimensioner. Uttrycken kan vara varierade, materialen olika och konstnärerna utsedda för att öka bredden på influenser till samhället. Nya arbetsmetoder och arbetsätt för konstnärerna förutsätter flexibla processer. Olika offentliga rum har olika förutsättningar och genom en varsam och demokratisk urvalsprocess kan invånarna erbjudas kvalitativ konst 24 timmar om dygnet.

Beredning av ärenden

Konstprojekt över 200 tkr bereds av kulturförvaltningens konstgrupp för offentlig konst, som består av fyra till fem personer med expertkompetens inom konstområdet, (nedan kallad konstgruppen) och tas vidare till kulturnämnden för beslut till gestaltungsuppdrag. Konstgruppens möten protokollförs och diarieförs.

Anskaffning av konst ska ske i enlighet med lagen om offentlig upphandling (2007:1091) och genomföras på grundval av de förfaranden som där föreskrivs under beaktande av uppdragets värde och art.

Utlisning av konstnärliga gestaltningsuppdrag kan också göras, så kallade Open calls, ett förfarande där konstnärer via annonsering bjuds in att lämna en intresseanmälan. Då annonseras eller informeras i konstnärskretsar och konstnärer skickar in ansökningar om att få delta. Konstgruppen gör urvalet vem eller vilka som skall gå vidare till skissuppdrag varav en konstnär sedan väljs för uppdraget. Konstgruppen kan även välja att inte anta någon av de inskickade intresseanmälningarna.

Förvaltningens konstgrupp föreslår inom vilka områden och på vilka platser konstprojekt skall initieras utefter Mål och budget och kulturförvaltningens verksamhetsplan. Val av platser för offentlig konst sker efter dialog med kommunens fastighetsbolag om aktuella planer för ny- och ombyggnationer. Representer för förvaltningen deltar även i stadsbyggnadsförvaltningens visions- och detaljplanearbete för nya områden för att de konstnärliga gestaltningarna ska samspela med och ge nya infallsvinklar till de politiskt utpekade visionerna för stadsutvecklingen. Även befintliga områden kan komma ifråga för offentlig gestaltning utifrån att stadsdelen t ex saknar konstverk sedan tidigare eller att konstverket lyfter fram en tematik i området.

Konstprogram tas fram för större konstgestaltningsprojekt. Ett konstprogram är en handling som beskriver ett projekts förutsättningar, tekniska, ekonomiska och praktiska. Här finns beskrivning av hur eventuella dialoger med medborgare förts med andra nämnder kring ett område. Dialoger kan också ha utförts mellan Skolfastigheter AB och byggprojekt och elever och lärare inför ny – eller ombyggnad av en skola. Det som framkommit i dessa dialoger tas med i konstprogrammets utformning. Konstprogrammet skrivs i början av projekten, och innehåller platsens speciella förutsättningar och möjliga ytor för konst. Det kan också innehålla ledord för en institution, speciell inriktning, historik för platsen och intentioner med vad konsten skulle kunna tillföra med mera. En institutions konstkommitté kan utgöras av personer som arbetar på platsen och brukare. Kommittén erbjuds att delta i urvalet av konst till konstkollektioner, möte med konstnär, arkitekt, landskapsarkitekt, byggprojektledare med mera. Se vidare under konst för institutioner.

Konstprogrammet godkänns i kulturnämnden och detta steg i processen ersätter det tidigare förfarandet med ärende till kulturnämnden om skissuppdrag då konstnärskap presenteras så att nämnden kan besluta att ge konstnären skissuppdrag. På detta sätt kan kulturnämnden vara med i ett tidigt skede i processens och besluta om inriktning och mål för gestaltningen på den specifika platsen.

Varje gestaltnings projektledare ansvarar för budget, planering, tidsplan, förmedling, konstverkets hållbarhet över tid samt kontakterna med berörda parter, konstnär, konstkommitté, institutionen, kommunala förvaltningar, fastighetsbolagens representant med flera. Projektledare är förvaltningens intendent för offentlig konst vilka också i förekommande fall är handledare för upphandlade konstkonsulter.

Kriterierna som beaktas för val av konstnärer ska framförallt vara kvalitet, mångfald, ålderspridning samt genus för att få en så jämlik samling som möjligt. Spridning av material och teknik samt i vissa fall även. Vikt kan också läggas vid Uppsalaanknytning för att stärka ett levande konstliv.

Konstverken besiktigas på plats innan slutarvode till konstnären betalas ut. Skyltar sätts upp på plats och konstverket registreras i konstregistret där skötselanvisningar och annan relevant information finns med.

För anlitande av konstnärer utöver inköp och beställning av konst inom den offentliga konsten, ska Medverkans- och utställningsavtalet, MU-avtalet tillämpas, exempelvis vid föreläsningar eller pedagogisk verksamhet.

Avdelningen för strategi & omvärld har ett ansvar att göra omvärldsbevakning både genom att aktivt söka upp konstnärer och att ta emot konstnärer som kontaktar oss. Omvärldsbevakning sker genom besök på utställningar, i ateljéer och andra konstnärliga sammanhang. På kommunens hemsida finns under Offentlig konst möjlighet att anmäla intresse för uppdrag och allt material sparas i förvaltningens Konstnärsbank. Materialet i konstnärsbanken beaktas vid urvalet av konstnärer i nya uppdrag.

Inköp och gestaltungsprojekt upp till 200 tkr sker på delegation. (Delegations- och arbetsordning för kulturnämnden 7.4, nr 2. Antagen av kulturnämnden 21 maj 2015 § 87) Kulturnämnden delges information genom en årlig rapport om inköp.

Arbetsprocess för offentlig gestaltning på allmän platsmark (kommunens mark, plats avsedd för gemensamma behov)

Initiativ och skissuppdrag

Initiativ till konstprojekt för utomhusmiljöer kan komma från kulturförvaltningen, kulturnämnden, konstnärer, stadsbyggnadsförvaltningen eller allmänheten. Det är viktigt att kulturförvaltningen har möjlighet att komma in tidigt i processen för exempelvis nya bostadsområden eller en större omdaning av allmän plats.

Ansvariga tjänstepersoner undersöker initiativen utifrån olika kriterier som konstnärlig kvalitet, genusperspektiv, geografisk spridning i kommunen och att konsten på olika sätt kan bidra till trygga och tillgängliga miljöer eller placeras i politiskt prioriterade områden. Även initiativ som till exempel ett jubileumsår eller en särskild satsning kan vara utgångspunkt för konstnärlig gestaltning. I de fall där kulturförvaltningen tar förslag vidare bereds det av ansvariga tjänstepersoner.

Varje projekt tas upp i konstgruppen och beslut tas om vilka konstnärer som skall finnas med i urvalen för respektive plats. Projektledaren presenterar fem till tio konstnärer så att ett relevant och brett urval finns för konstgruppen att ta ställning till. Här väljs konstnär som tillfrågas om uppdrag efter förankring och dialog med interna parter som stadsbyggnadsförvaltningen och externa parter exempelvis involverad landskapsarkitekt eller arkitekt. Avtal om skissuppdrag skrivs. Konstnären arbetar med uppdraget i samarbete med kulturförvaltningen.

Gestaltungsuppdrag (ärende till kulturnämnd)

Nämnden föreläggs ett skissförslag att ta ställning till. I förvaltningens beredning med att ta fram ärendet för gestaltungsuppdrag med konstnärens skissförslag kan justeringar göras vad gäller säkerhet, förankring, materialval och annat. I denna fas ingår även förankringsarbete med berörda parter både internt och externt i kommunen. Skissförslaget ska svara upp mot konstprogrammet. När ärendet föreläggs kulturnämnden har hänsyn tagits till dialogen med medborgare och i ärendet anges på vilket sätt dialogen har förts. Kulturnämnden föreslås besluta om att ge konstnären ett gestaltungsuppdrag. Efter nämndbeslut skrivs gestaltungsavtal med konstnären. Sedan vidtar arbetet med att färdigställa gestaltningen. Slutligen besiktigar förvaltningen den konstnärliga gestaltningen på plats och invigning kan ske. Slutarvudet betalas ut. Verket registreras in i samlingen. Konstverksskyltar sätts upp, i vissa fall även så kallade pedagogiska skyltar med text om platsen, konstnären och konstverket.

Dialog med medborgare

Med dialog avses att möjliggöra för medborgarna att komma med åsikter om aktuella konstprojekt. All dialog med medborgarna i processen är rådgivande, ej beslutande. Dialogen syftar till att öka transparensen och inflytandet i förfarandet. Förvaltningen tar med inkomna åsikter och resultat av dialog till konstgruppen och sedan vidare till kulturnämnden. I ärendet för gestaltungsuppdraget anges vilken metod som använts. I hur stor utsträckning dialog med medborgare kan göras är också avhängigt utrymme i projektets budget och tidsplan.

Dialogen kan bestå av

- att skissförslag visas på kommunens bibliotek med möjlighet för medborgare att meddela åsikter och kommentarer för förvaltningen att ta in i bedömningen av ärendet.
- genom samtal kring offentlig konst i ett specifikt fall eller i mer övergripande tankegångar i *Offkonsten! c/o*, avdelningen för strategi & omvärlds forum för utställningsverksamhet.
- vid gestaltungsprojekt i bostadsområden kan konstkommittén sättas samman av representativa institutioner, intressegrupper och boende från närområdet.
- vid konstprojekt som initierats av grupper eller föreningar förs dialog med utsedd representanter från gruppen.
- dialog genom att skapa en medborgarpanel, en grupp kommuninvånare som bjuds in till ett samtal för att tillsammans med (politiker och) experter diskutera den kommunala verksamheten. Detta innebär att medborgarna bjuds in till fysiska möten. En viktig aspekt är att medborgarpanelen är strikt representativ för att spegla samhällets sammansättning.
- att använda delar av den så kallade Cultural planning-metoden. Det kan vara att fånga platsens själ, vad som gör platsen unik och vad som är dess karaktär, lokala historia, kartläggning av mötesplatser och vad platsen betyder för de som vistas där. Närboende kan erbjudas att delta i workshop med bland annat konstnär för att fånga upp tankar och upplevelser av en plats.

Tillfällig offentlig konst

Avdelningen för strategi och omvärld arbetar också med det relativt nya begreppet tillfällig offentlig konst, platsspecifik konst i det offentliga rummet eller på annan plats knutet till ett projekt. Arbetssättet möjliggör användande av mer tillfälliga material, att kunna vara aktuell och att samarbeta med olika parter till exempel inom näringslivet eller universiteten.

Samarbete i olika former med andra institutioner, verksamheter och näringslivet förstärker Uppsalas konstliv och den offentliga konstens närvaro och betydelse i olika sammanhang. De tillfälliga konstprojekten kan även resultera i verk som tillförs konstsamlingen samt en dokumentation.

Arbetsprocess för gestaltungsprojekt knutna till institution

Ett stort antal nya förskolor, skolor och vårdinstitutioner planeras för ny- eller ombyggnation i Uppsala kommun de närmaste åren, både i centrala staden, ytterstaden och på Uppsalas landsbygd. De nya och ombyggda institutionerna kan få platsspecifik konst och en kompletterande konstkollektion. Befintliga institutioner erbjuds konstkollektioner.

Platsspecifik konst (ärende till kulturnämnd om budgeten är över 200 tkr.)

Kulturförvaltningens mål är att på institutionerna alltid placera konst som berikar och lyfter verksamheten, att både de som arbetar och de som besöker platsen kan känna att mötet med konsten kan leda till en ny tankebana eller ge nya perspektiv.

I arbetet med den platsspecifika konsten knuten till institutioner ingår det i konstnärens uppdrag att utgå från den aktuella platsens verksamhet, dess inriktning eller ledord samt närområdets karaktär och historik. Efter ett inledande samtal med institutionen väljer intendenten för offentlig konst ut fem till tio lämpliga konstnärer. Konstgruppen beslutar om vilka konstnärer, tre till fyra stycken, som sedan presenteras för konstkommittén att göra ett urval från. Konstkommittén består om gestaltningen avser en skola/fritidsgård/kulturcentrum av elever och lärare/vuxen personal, minst lika till antalet, oftast fler elever. Vid projekt för förskolor ingår endast vuxna. Konstkommittén kan komma med egna inspel som förslag till konstnären, som också får träffa konstnären en eller flera gånger. Ibland är också barnen/eleverna direkt medverkande i konstverkets utformning. Konstkommittén kan få möjlighet att träffa konstnären på plats eller göra ateljébesök.

Konstkollektioner (som komplement till platsspecifik gestaltning eller som gällande gestaltning)

En konstkollektion är en samling konstverk hämtade ur samlingen och eventuellt kompletterad med nyinköp. Samlingen är sammanställd specifikt för institutionen i fråga. Antalet kan variera från ett par stycken till över 300 verk. Målet för konstkollektionerna är att de ska vara verksamhetsanpassade, det vill säga kunna bli en del av institutionens verksamhet. Arbetet med att ta fram kollektionen sker i dialog med en konstkommitté från institutionen. Om det är en skola ingår elever. I första mötet mellan projektledaren och institutionen får personalen berätta om hur de arbetar, vilka som kommer dit, vad verksamheten har för mål och syfte. I förankringsarbetet ingår att visa på förslag på konstverk och i samtal diskutera hur den kan vara en del, ett verktyg och ett stöd i verksamheten. Förvaltningen vill vara en kompetensresurs och visa på nya konstnärskap och oväntad konst, och skapa ett engagemang där resultatet av brukarinflytandet är en stolthet över sin valda konstkollektion. Det kan i sin tur utveckla platsens verksamhet eller leda till samtal eller eget skapande med elever/brukare/besökare/boende. Konsten hämtas ur samlingarna eller köps in direkt för att användas på aktuell institution. All konst säkerhetshängs och skyltas. Med varje institution skrivs en överenskommelse med förhållningsregler och konstverksförteckning.

Även institutioner som drivs av privata aktörer på kommunens uppdrag kan få konstkollektioner. Med dem skrivs avtal med försäkringsvärden angivna.

Förmedling

Förmedling av gestaltningsprojekt

I samband med den konstnärliga processen, eller efter att gestaltningen invigts, kan föreläsning av konstnären, visningar eller pedagogiska projekt arrangeras med till exempel workshop tillsammans med konstnären. Förvaltningen arbetar också för att skolan ska söka pengar för Skapande skola-projekt tillsammans med den aktuella konstnären.

Vandringsutställningar

Avdelningen för strategi och omvärld har producerat flera vandringsutställningar för att få ut konsten i olika sammanhang i hela kommunen både i innerstad, ytterstad och på landsbygd, där den kan få bli en del av elevernas, de boendes och besökarnas vardag. Som exempel kan här fyra olika pedagogiska

utställningen lyftas fram. I "Välbekant och nybekant" får vårdboenden möta åtta konstverk som både har igenkännandets konst och några lite överraskande verk på flyttbara skärmar. "Foto och poesi" är för mellanstadiet då eleverna läser om Uppsala och även läser poesi och skriver egna poem. Här går ämnena att koppla samman. "Arv och identitet" är producerad för gymnasieskolor och tar upp frågor som handlar om ursprung och vad som formar en människa. "En gång till" är för förskola och lågstadium, för att inspirera till att skapa egen konst av saker som tidigare varit något annat och inspirera till samtal och reflektioner kring återbruk och miljötänkande. Ytterligare en vandringsutställning är under produktion där konsten är riktad till personer med demensdiagnos, en utställning som också erbjuder en specialutbildad pedagog som samtalar om konsten i samarbete med Kultur i vården.

Konststråk

I syfte att intressera medborgarna för att ta del av den offentliga konsten har förvaltningen utvecklat så kallade konststråk, där konstverk som på något sätt hänger ihop med varandra finns utprickade längs en tänkt linje i staden. Ett sätt att ge förslag till hur konsten kan upptäckas och utforskas. De stråk som finns idag med kartor och information kring konstverken är Stråket för ursprung och identitet, Stråket för det oväntade mötet, Stråket för platsens historia, Fredsstråket, Stråket för kvinnliga konstnärer och Stråket för manliga konstnärer.

Konst som öppna data

Under 2016 kommer två informationsmängder som kulturnämnden äger att läggas ut som öppna data. Detta görs för att företag och privatpersoner ska kunna återanvända den offentliga information som myndigheter samlar in och lagrar i elektronisk form. (I enlighet med PSI-lagen, Public Sector Information.) De två informationsmängderna är dels offentliga konstverk och dels konststråkens sträckningar och medföljande konstverk.

Visningar

Intendenterna för offentlig konst håller kontinuerligt allmänna och beställda visningar av den offentliga konsten.

Offkonsten! c/o

Sedan år 2012 har avdelningen för strategi & omvärld hand om verksamheten i det tidigare Teatergalleriet på Uppsala stadsteater. Här görs under namnet Offkonsten! c/o Teatergalleriet fyra utställningar per år vilka alla på olika sätt visar hur kulturförvaltningen arbetar med offentlig konst. Det kan vara samlingen ur en jämställdhetsaspekt, ett särskilt konstprojekt från ax till limpa med utvidgad presentation av enskilda konstnärskap, pedagogiska projekt eller som ett rum för samtal kring offentlig konst. Sedan år 2014 tillbaka drivs verksamheten i samarbete med Konstenheten, Landstinget i Uppsala län. Offkonsten! c/o kan göra nedslag även på andra platser, exempelvis Stadsbiblioteket.

Tjänsterumskonst

I Uppsala kommun finns möjlighet för anställda inom kommunen att låna konst för placering i det egna tjänsterummet. Några gånger per år är det öppet i magasinet för intresserade att komma och låna bland ett utvalt antal verk. Den personliga kontakten är viktig. Här kan samtal kring konsten föras och i det personliga mötet väljs konstverken ut. Att få se konstverken i verkligheten är avgörande, material och storlek, teknik och färgåtergivning kan inte förmedlas på annat sätt. Låntagaren transporterar själv

sitt verk till arbetsplatsen och ombesörjer upphängning. Med varje person skrivs en överenskommelse med anvisningar om hantering. Överenskommelsen skall uppdateras om konstverkets placering eller andra omständigheter förändras.

Skyltar och information

Under 2016 skyltas alla de cirka 100 verk i offentlig utomhusmiljö som finns i kommunens ägo. Här uppges konstnärsnamn, titel, tillkomstår och i några fall ytterligare särskilt vidkommande information. På några platser finns pedagogiska skyltar, med mer text om platsen, konstnären och konstverket. Här berättas om sammanhanget konstverket placerats i, en viktig del av dialogen med medborgare.

Förvaltning

Konstmagasinet och konstregister

Kulturnämndens samling av den offentliga konsten är magasinerad i Uppsala slott i anslutning till Uppsala konstmuseum. De flesta av samlingens 7000 verk finns utplacerade men en del finns inne i magasinet, i ett ständigt flöde av in- och utlån.

Uppsala kommun använder registersystemet RegitArts konstregister. I konstregistret finns information om konstnärsnamn, verkstitel, mått, material, var varje enskilt verk finns placerat, och dokumentation kring exempelvis konservering och skador. Här finns också möjlighet att registrera in konstnären under kvinna, man eller ickebinär.

Inventering, underhåll och konservering

På varje institution finns en konstansvarig som på uppmaning kan anmodas inventera institutionens konstkollektion. Avdelningen gör kontinuerligt inventeringar i samband med platsbesök, samt säkerhethänger konsten. I konstregistret finns aktuell information om placering. Kontinuerlig översyn av konsten görs i form av omramning och konservering för att upprätthålla ett gott skick och bibehålla värdet på konstsamlingen. Konsten finns upptagen i kommunens anläggningsregister och värdet skrivs inte ned utan är en konstant tillgång för kommunen. Ett ständigt underhåll av samlingen sker, trasiga ramar byts ut liksom icke syrafria passepartouter. Konservatorer inom områdena textil, måleri, papper och sten rengör och reparerar konstverken.

För konsten i utomhusmiljö finns en flerårig reparations- och underhållsplan där årliga tillsyn av enskilda verk samt större insatser för ett utvalt antal görs. Till detta kommer akuta insatser på grund av företrädesvis skadegörelse. På kommunens hemsida finns möjlighet att anmäla skador på konstverk.

Deposition

I undantagsfall kan konstverk deponeras i annan miljö än kommunal verksamhet. Avtal skrivs med låntagaren.

Avveckling av konstverk

Om ett konstverk fått en anseelig skada och konserveringskostnaden är betydligt högre än konstverkets värde kan avveckling ske. Beslut om avveckling görs alltid av minst tre experter med konstkompetens tillsammans med dokumentation med bild och anledning till avvecklingen. Konstverk som också är lekskulptur på skolgård kan komma att beröras av ändrade regler för lekplatser och

därför avvecklas. Avvecklade konstverk behåller sitt registreringsnummer och post i konstregistret där historik och dokumentation bevaras.

Kulturförvaltningens omvärldsbevakning i arbetet med att ta fram riktlinjer för arbetet med offentliga gestaltungsprojekt.

Omvärldsbevakning

För att kartlägga hur andra arbetar med riktlinjer där dialog med medborgare är en del av processen har kulturförvaltningen tagit kontakt med andra kommuner, landsting och staten.

Exempel från andra kommuner

KIS, nätverket för Konstinstitutioner i Sverige, är en sammansättning av ett fyrtiotal institutioner från hela landet. Ett upprop till alla gav svar från följande: Enköpings kommun har låtit boende vara med i konstnärens arbetsprocess genom att arbeta praktiskt i workshops tillsammans med konstnären innan denne utformar gestaltningen. Halmstad kommun har haft dialog med ungdomar innan en graffitivägg sattes upp. Härnösand lät medborgarna rösta på två skisser framtagna av sakkunniggrupp. Deras utvärdering visade att det inte var ett optimalt förfaringssätt. I Luleå fick medborgarna rösta på tre konstnärers skisser framtagna av sakkunnig jury. Folkets röster vägdes in i juryns slutomdöme. I Tierp finns en samrådsgrupp där beställarrepresentanter och representanter för berörd verksamhet ingår tillsammans med tjänstepersoner från kulturförvaltningen. För gestaltningar på offentlig plats har medborgare enligt deras nya riktlinjer inflytande på platsen i stort, till exempel cykelställ och annat men inte på detaljerna kring konstverket. Linköping som en av R8-kommunerna och mest lik Uppsala kommun, är i inledningsskedet med sitt arbete kring dialog med medborgare och då endast inom institutionsgestaltning. Övriga som svarade arbetade heller inte med dialog med medborgare.

De tre andra storstädernas arbete med offentlig konst

Stockholm stad: Vid varje nytt projekt på Stockholm konst bildas en samrådsgrupp. Den består av beställaren, Stockholm konsts projektsamordnare/controller eller chef, en av Stockholm konsts projektledare, en eller flera arkitekter samt vid stora projekt dessutom två kommunpolitiker som tillhör varsitt partiblock. Projektledaren ger i samråd med Stockholm konst förslag på en eller flera konstnärer som kan passa för det aktuella uppdraget. Skisser beställs sedan av konstnärerna och när materialet är klart presenteras allt för uppdragsgivaren. När beställaren har gjort sitt val så går ärendet vidare till Stockholms konstråd, ett politiskt sammansatt organ, som har en rådgivande roll. Stockholm konst arbetar inte själva med någon medborgardialog, varken tid eller resurser finns avsatt för det. Stadens exploateringskontor har dialog med medborgarna kring allmän platsmark kring de frågor de själva väljer. För exempelvis ett vårdboende kan konstnären få i uppdrag av bostadsbolaget att hålla de boende på platsen informerad om sitt projekt under arbetes gång. Här finns ingen uttalad modell eller användning av dialog med medborgare.

Malmö stad: Huvudprincipen för det politiska ansvaret är att ärenden av mer generell art beslutas av kulturnämnden. I genomförandefrågor gäller att den politiska nämnd som finansierar ett offentligt konstverk även fattar beslut om utförandet efter beredning i referensgruppen. Gruppens ordförande är Malmö stads kulturdirektör. I gruppen ingår också konsthallschefen, stadsarkitekten och stadsträdgårdsmästaren. Chefen för Moderna Museet är adjungerad ledamot. Kulturförvaltningen utser gruppens sekreterare. Gruppen har funnits sedan 1996 och bereder (initierar och yttrar sig) och vid behov genomför projekt med tillfällig och permanent konst i Malmös offentliga rum, det vill säga gator, torg och parker. Beslut om anslag till nya konstverk fattas i vissa fall av kommunfullmäktige. I ärenden om ny permanent offentlig konst tillämpar gruppen några olika förfaranden. Genomförandet

kan föregås av urval och prekvalificering, parallella uppdrag eller tävlingar i olika former. Direkta inköp förekommer i mindre omfattning. Malmö stad har arbetat med dialog med medborgare för konst på till exempel skolor. För ett konstverk i en park arbetade en konstnär med uppsökande verksamhet där malmöbor fick lämna berättelser kring temat HAV. Även en muralmålning har föregåtts av konstnärers workshops med boende. Det är konstnärens arbetsmetod under skedet som i vår process motsvaras av *Konstnärens arbete* som i dessa fall bygger på dialog med medborgare.

Göteborg stad: Göteborg konst har en rådgivande och stödjande roll. Beställare kan vara olika aktörer, Göteborg konst sätter samman lämplig arbetsgrupp medan beställaren står för budget och tidsplan. En övergripande plan följs där man gör en formell beställning, ett underlag för upphandling, utser konstkonsult som tar fram förslag på konstnärer och arbetsgruppen beslutar om konstnärer. I nuläget arbetar de inte med dialog med medborgare i någon form men har initierat en förstudie för ett projekt med medborgarinflytande i form av dialogbaserad konst.

Övrigt

För arbetet med att ta fram riktlinjer för Uppsala kommun har diskussioner även förts med Statens konstråd och Landstinget i Uppsala län. Inom konstenheten på landstinget i Uppsala län förs dialog med brukarna/besökarna genom referensgrupper med representanter för hyresvärderna, arkitekt och hyresgästen det vill säga personalrepresentanter. I särskilda fall ingår även patienter i referensgruppen. Referensgrupperna fattar beslut om inköp eller beställning. Inom Statens konstråd finns referensgrupper för projekten vilka innehåller fastighetsägare och hyresgästrepresentanter och eventuellt arkitekt. Beslut tas i konstgrupp på Statens konstråd.

Intendenterna för offentlig konst har även deltagit i Art Kod – vem får sätta spår i det offentliga rummet? Om arbetet med att involvera barn och unga i gestaltningen av det offentliga rummet, ett heldagsseminarium arrangerat av ArkDes. Ett sätt att i framtiden ytterligare kartlägga och diskutera den offentliga konstens förutsättningar och framtid i Uppsala kan vara att anordna ett Open-space kring den offentliga konsten.

Kulturförvaltningen

Avdelningen för strategi & omvärld